

Velomaršruts

Industriālā Valmieras gadsimtu griežos

Vietā, kur šobrīd ir atrodams atjaunotais tilts pār Gauju, agrāk, 19.gs. otrajā pusē, organizēja plotu satiksmi pār Gauju, bet 1865.gadā atklāja pirmo koka tiltu pār Gauju. Rīgas - Pēterburgas dzelzceļš, kas iet caur Valmieru, vēl vairāk uzlaboja pilsētas saimniecisko stāvokli, jo veicināja rūpniecības, tirdzniecības un būvniecības attīstību. Valmierā tika nodibinātas pirmās rūpnīcas un fabrikas, pie dzelzceļa stacijas izauga jauna pilsētas daļa – "Kārliend". Gaujas kreisajā krastā izveidojusies teritorija tiek dēvēta par "Pārgauju", tur atrodami nozīmīgākie industriālie un rūpnieciskie objekti.

Maršruta raksturojums: Maršruts ved pa Valmieras pilsētas rūpnieciskajiem objektiem, kas sniedz ieskatu Valmieras industriālajā attīstībā 20.gs. un līdz mūsdienām saglabājušos objektu izvietojumā. Maršruts vijas pa Kārlienu un Pārgauju, ļaujot ceļotājam izbaudīt pilsētas mazāk zināmās un kontrastējošās vietas, apvienojot industriālo mantojumu un dabas tuvumu.

Ieteicamais laiks: aprīlis – oktobris, tomēr entuziastiskiem ceļotājiem pieejams visa gada garumā

Grūtības pakāpe: viegla

Maršruta garums: 10 km

Aptuvenais ilgums: 2, 5 h (neiekļauj atpūtas pauzes vai papildu objektu apmeklējumu, objektu apskati gida pavadībā u.tml.)

Ceļa segums: mainīgs (asfalts, ietves, meža celiņi, ceļš ar grants segumu)

Sākuma un beigu punkts: Valmieras Tūrisma informācijas centrs, Rīgas iela 10

1. Centrālā tilta pār Gauju atjaunošana tika pabeigta 2012.gada 20.decembrī, taču agrāk, 19.gs. otrajā pusē, šeit organizēja plostu satiksmi pār upi un 1865.gada vasarā atklāja pirmo koka tiltu pār Gauju. GPS: 57.5362466, 25.4239322

2. Savulaik darbīga bijusi Krasta iela (tagad Linarda Laicena iela), kur dažādu darbu strādnieki, sīkamatnieki, rokpeļņi nodarbošanos atrada nelielajos Pārgaujas rūpnieciskajos uzņēmumos – **J. Līča vilnas austuvē un A.Pētersona līnu vērtuvē**. II Pasaulē kara laikā šos uzņēmumus nopostīja. Kopš 2000.gada Vidzemes Augstskola šeit ir radusi savu mājvietu. Te atrodas arī Valmieras integrētā bibliotēka. GPS: 57.5350344, 25.4240440

3. 1957.gadā pasažieru ērtībām tika uzcelta **Valmieras autoosta**. Autobusu līniju tīkls savienoja Valmieru ar daudzām republikas pilsētām un ciemiem, un jau 1962.gadā autobusu reisu skaits dienā sasniedzis 80. 2013.gadā tika atklāta pārbūvētā Valmieras autoosta, lai nodrošinātu pasažieriem mūsdienīgākus un ērtākus autoostas pakalpojumus. GPS: 57.5344550, 25.4262489

4. Vecā ugunsdzēsēja torņa iekšienē šobrīd mājo maiznīcas **"Liepkalni"** smaržīgie gardumi, taču senāk šim tornim ir bijusi nozīmīga loma pilsētas dzīvē. Tornis uzcelts līdzīgi tam, kas atradies pilsētas centrā pretī Valmieras Sv. Sīmaņa baznīcai – tirgus laukumā. Tīcis izmantots kā ugunsdzēsēju depo. Tornis ir industriālā mantojuma paraugs, kurā saskatāmi no viduslaiku aizsargtorņiem aizgūti elementi. GPS: 57.5339795, 25.4265460

5. Tālāk paveras skats uz kādreizējo **Valmieras aprīņķa rūpkombinātu**, bet šodien - SIA "Valpro" plašo teritoriju. Uzņēmuma pirmsākumi meklējami jau 2.pasaulē kara laikā, kad 1944.gada oktobrī uz bijušās Ata Tauriņa čugunlietuves un mehānisko darbnīcu bāzes darbu uzsāka Valmieras aprīņķa rūpkombināts. Šobrīd SIA "Valpro" ir viens no lielākajiem metāla apstrādes uzņēmumiem Baltijas valstīs ar specializāciju metāla kannu, ugunsdzēsības aparātu un to korpusu ražošanā. Teritorija apskatāma no ārpuses. GPS: 57.5332116, 25.4219846

6. Ejot tālāk pa Linarda Laicena ielu, nonākam pie kādreizējā **Valmieras mēbeļu kombināta**, vēlāk - SIA "Valmieras mēbeles" teritorijas. Uz agrākā rūpkombināta bāzes šeit 1960.gadā izveidota Valmieras mēbeļu fabrika, bet no 1975.gada tā saukta par Mēbeļu kombinātu. Tas bijis lielākais kokapstrādes uzņēmums rajonā ar chehim Rūjienā, Valkā un Jaunpilsēlgā. No 2014.gada SIA "Valmieras mēbeles" apvienots un kļuvis par **SIA "Daiļrade koks"** meitas uzņēmumu. Teritorija apskatāma no ārpuses. GPS: 57.5324017, 25.4205019

7. Pār Gauju lepnī slejas **Ainažu – Valmieras – Smiltenes šaursliežu dzelzceļa līnijas Dzelzs tilts (Dzelzītis)**. Šis ir vecākais no esošajiem Valmieras tiltiem un pilsētas industriālajā mantojumā nozīmīgs objekts. Šī senā tilta konstrukcijas novietotas uz laukakmens mūra balstiem 1911.gadā. Dzelzceļa līnija tika slēgta un 20.gs. 70.gados un kļuva par kājāmgājēju un riteņbraucēju tiltu. Stāsta, ka bānīša ātrums bijis tāds, ka karstasinīgākie pasažieri varējuši izlēkt laukā, lai noskrietu pa uzbērumu, salasīt puķes un paspēt ielēkt atpakaļ. GPS: 57.5283871, 25.4084125

8. Nonākot Rūpniecības ielas galā, paveras skats uz kādreizējā **Valmieras gaļas kombināta** plašo teritoriju. Agrāk šajā vietā darbojies uzņēmums **AS "Bekona eksports"**. Jaunuzceltā Valmieras eksportkautuves kompleksa atklāšana notika 1928.gada 23.oktobrī un pamatakmens ielikšanā 1927.gada 15.septembrī piedalījās agronoms un Saeimas deputāts, vēlāk Valsts prezidents Kārlis Ulmanis. 1930.gadā šeit uzbūvēja lopkautuvi, kur eksportam sagatavoja, galvenokārt, bekonus. 1944.gadā kautuvi gandrīz pilnībā nodedzināja. Padomju varas

laikā no jauna uzcēla plašu, ar modernu tehniku apgādātu uzņēmumu. Vēlāk šajā teritorijā darbojies uzņēmums SIA "Triāls", bet nu ražošanas korpusi gaida jaunu atdzimšanu un darba dunu. Teritorija ir privātīpašums un apskatāma tikai no ārpuses. GPS: 57.5209032, 25.4360740

9. Aiz kādreizējā gaļas kombināta teritorijas atrodas **vecais šaursliežu dzelzceļa depo**, kuru līdz ar pašu dzelzceļa līniju Ainaži - Valmiera - Smiltene pabeidza izbūvēt 1912.gadā. Šobrīd ēkā atrodas **SIA "ZAAO" Eko laukums** un tā apskatāma no ārpuses. GPS 57.5377569, 25.4131916

P *Dodoties uz Valmieras dzelzceļa staciju, Marijas ielā 6A, var apskatīt kādreizējo noliktavas ēku, kas vēl joprojām priecē ar savu senatnīgo izskatu, tādejādi akcentējot tuvumā esošo dzelzceļa stacijas teritorijas nozīmi un vēsturisko auru. Otrā iespaidīgā noliktavas ēka ir apskatāma Stacijas ielā 55, iepretim esošajai Valmieras dzelzceļa stacijai. Šīs noliktavas tika celtas no plēšiem laukakmeņiem, un agrāk šīs un citas tuvumā esošās noliktavas tika sauktas par spīķeriem.*

10. Dodoties atpakaļ, pāri dzelzceļam, tālāk pa Gaides ielu un nogriežoties uz Avotu ielu, tad turpinot līdz krustojumam ar Stacijas ielu, (Stacijas iela 34), paveras skats uz atjaunotu ēku ar tornīti, kas Padomju laikos ir bijusi centralizēta **Mašīnu un traktoru stacija (MTS)**. Tur tika novietota atsavinātā lauksaimniecības tehnika, kas apkalpojusi mazos kolhozus Valmieras apkārtnē. Ēka ir apskatāma no ārpuses. GPS: 57.5246565, 25.4369054

P *Uz stūra, Stacijas un Smiltenes ielu krustojumā (Stacijas ielā 30), atrodas sarkanu ķieģeļu ēka - veikals ar vēsturi. Pirms vairāk nekā 100 gadiem šeit ir bijis **Baltijas (Kauguru) lauksaimnieku biedrības veikals**. Savulaik ēkas iekšpagalmā ir tikušas rīkotas plašas ikgadējas lauksaimniecības izstādes, kuras bija iecienījuši vidzemnieki. Izstādes rosinātājs un galvenais atbalstītājs bija Kārlis Ulmanis, Latvijas Republikas prezidents no 1936. līdz 1940.gadam. GPS: 57.5256005, 25.4359091*

11. No **Valmieras dzelzceļa stacijas** paveras skats uz platsliežu Rīgas – Pleskavas dzelzceļu, ko uzbūvēja 1889.gadā cauri toreizējiem Kauguru muižas un "Gaides" mājas tīrumiem. Šis platsliežu dzelzceļš paātrināja saimniecisko izaugsmi, jo pa to bija iespējams piegādāt preces vietējiem uzņēmumiem un tirgotājiem, nosūtīt vajadzīgās kravas igauņu vai krievu zemēm. Gan paši valmierieši, gan tuvāko pagastu iedzīvotāji novērtēja ērtības, ko sniedza jaunā vilcienu satiksme. GPS: 57.5216244, 25.4389085

P *Turpinot ceļu gar slīdēm, paveras skats uz **Dzelzceļa stacijas ūdenstorņiem**, Feiņšmeķeru un Ūdensgalvu, kurus tā kādreiz dēvējuši valmierieši. Kādā avīzes "Valmierietis" rakstā minēts: "Kaut abiem Valmieras dzelzceļa stacijas ūdenstorņiem pēc pasēm krietna pussimts gadu starpība, tas vecākais un zemākais joprojām ar savu romantiku priecē, kamēr augstākais, silikātbālais, tāds pilnīgi nekāds".*

12. Dodoties pa Pleskavas ielu un nogriežoties pa labi uz Gaides ielu, var šķērsot vilcienu sliežu pāreju. Virzoties tālāk, nonākam pie **Valmieras stikla šķiedras rūpnīcas**. Uzņēmums sāka darboties 1963.gadā. Vienīgais stikla šķiedras ražotājs Baltijas valstīs. Pirmsākumos tajā strādāja 30% no kopējā agrākā Valmieras rajona uzņēmumos nodarbināto skaita. Šobrīd **AS "Valmieras stikla šķiedra"** ir viens no vadošajiem stikla šķiedras produktu ražotājiem Eiropā ar vairāk nekā 50 gadu pieredzi tekstilpārstrādē un ar meitas uzņēmumiem Lielbritānijā un ASV. Teritorija apskatāma no ārpuses. GPS: 57.5256009, 25.4526377